Oslo 17. februar 2026

UKS' innspill til statsbudsjett 2027

Innspill fra Unge Kunstneres Samfund til Statsbudsjettet 2027

Unge Kunstneres Samfund (UKS) takker for muligheten til å komme med innspill til Statsbudsjettet 2027.

Unge Kunstneres Samfund er en fagpolitisk medlemsorganisasjon for profesjonelle kunstnere og et visningssted for samtidskunst. Foreningen ble stiftet av kunstnere og for kunstnere i 1921. UKS arbeider for å bedre de sosiale, ideelle, økonomiske og faglige rettighetene til kunstnerne

Innspillet tar for seg følgende områder, som er av stor betydning for unge kunstnere:

1. Kunstnerøkonomi
   I. Kunstnerstipend
   II. Utstillingshonorarordningen
   III. Norsk Kulturfond
   IV. Kunstnerassistentordningen

2. Styrking av kunstfeltet
   I. Støtte til små og mellomstore visningssteder
   II. Arrangørstøtteordningen
   III. Regionale prosjektmidler visuell kunst (KiN)
   IV. Internasjonal satsning

3. Kunst og samfunn
   I. Klimanavigatør – pilot for bærekrafts- og klimaarbeid
   II. Oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen
   III. Studieavgift for internasjonale studenter

UKS stiller seg bak innspillet fra Norske Billedkunstnere (NBK), Norske Kunsthåndverkere (NK), Forbundet Frie Fotografer (FFF) og Samisk Kunstnerforbund – Sámi Dáiddacehpiid Searvi (SDS). Og vi tilslutter oss dem i å minne om at situasjonen for Kunstnernes Hus er kritisk. Bygningsmassen er i en slik forfatning at Norge som nasjon risikerer å miste Kunstnernes Hus – både som et levende kunstnerstyrt visningssted, og som et unikt arkitektonisk bygg og kulturminne.

Vi ber om et møte med politisk ledelse i anledning innspillet.

1. Kunstnerøkonomi

I. Kunstnerstipend

UKS arbeider for et kunstliv for alle, hvor det er plass til aktører med ulik sosial og økonomisk bakgrunn. Stipendene er et veldig treffsikkert middel som gir kunstnerne mulighet til å utvikle nye verk og holde produksjonen i gang mellom utstillinger og oppdrag, men tildelingene rekker bare til et fåtall av søkerne på det visuelle feltet. I 2025 var tildelingsprosenten for statens arbeidsstipender (genrelle, yngre, etablerte og seniorer) på 5,3 %. For å sikre alle kvalifiserte søkere en mulighet til å få stipend må det være et mål om at tildelingsgraden ligger på minst 25 %. Dette betyr reelt en økning med 1956 faste hjemler sammenlignet med tildelingene i 2025.

Det må også sikres at stipendene ikke devalueres over tid, og at nivået på omtrent 50 % av en heltids gjennomsnittsinntekt opprettholdes. Vi ber derfor regjeringen om å endre Forskrift om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere slik at arbeidsstipend, langvarige stipend og garantiinntekter som et minimum reguleres med en indeks lik rammen for lønnsoppgjøret i staten. Det må formuleres i forskriften slik at Stortinget står fritt til å beslutte en høyere økning.

Tiltak:

- Det bør opprettes 210 nye, faste hjemler i som en start på å bøte på det forskjellskapende gapet mellom kvalifiserte søkere og antallet tilgjengelige stipender. Dette betyr en økning av post 72 med 75 millioner kroner.
- UKS mener SKS sitt innspill om å øke bevillingen til Statens kunstnerstipend med 13 mill., som innebærer 25 nye stipendhjelmer og en styrkning av etableringsstipend for unge kunstnere med 3 mil, er et absolutt minimum og må imøtekommes.
- Stipendbeløpet må bli oppjustert i tråd med lønnsoppgjøret i staten, og for å reflektere pris- og lønnsvekst.
- Forskriften om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere endres, slik at stipendene følger rammen for lønnsoppgjøret i staten.

- UKS støtter SKS sitt forslag om å sette av friske midler til innføring av pensjonsopptjening på langvarige stipend, som omtalt i Meld. St. 22 Kunstnarkår. For å sikre reell verdi over tid må arbeidsstipendene og garantiinntekten indeksreguleres årlig, minst på nivå med statens lønnsoppgjør (Kap. 320, post 72 og 73)
- Det bør være en langsiktig finansieringsplan som gir rom for flerårige stipendtildelinger. UKS mener det kan utbedre noe av usikkerheten i feltet som hindrer rekruttering.

II. Utstillingshonorarordningen

UKS støtter NBK/NK/FFF/SDS sitt budsjettinnspill for å styrke øremerkede midler til utstillingshonorar for 2027 med 50 mill., slik at samlet bevilgning blir 73 mill. (Kap. 337 Kompensasjons- og vederlagsordninger, post 71). Det er imidlertid anslått at det reelle behovet for utstillingshonorar ved museer/visningssteder med statlig finansiering er i underkant av 100 millioner. Derfor mener UKS at det trengs en planlagt opptrapping fram mot 2029.

UKS ønsker representasjon i utvalget som skal evaluere rapportene fra visningsrommenes bruk av midlene i ordningen.

Tiltak:

Øremerkede midler til utstillingshonorar for 2027 bør økes med 50 mill. (Kap. 337 Kompensasjons- og vederlags-ordninger, post 71) og vi foreslår en opptrapping av midlene fram mot 2029 for å dekke det reelle behovet.

III. Norsk Kulturfond

Avsetningen til visuell kunst fra Norsk kulturfond, som gir kunstnerne produksjonsstøtte og gjør det mulig å arrangere utstillinger i det frie kunstfeltet, er for lav. Hovedfordelingen for Norsk kulturfond 2025 viser at kun 7,7 % er avsatt til visuell kunst. Til sammenligning utgjør musikk 38,2 %, scenekunst 20,1 % og litteratur 23,7 %. I tillegg har de mindre, tverrfaglige ordninger 5,6 %, tidsskrift og kritikk 3 % og kulturvern 1,5 %.

Kulturfondet har ordninger som er viktige for det frie feltet, især for unge og nyetablerte kunstnere. Arrangørstøtteordningen, aspirantordningen og kunstnerassistentordningen er alle ordninger som i sin tid var foreslått av UKS for å bedre rekrutteringen og tilgangen til kunstneryrket.

Det er nødvendig med et løft for visuell kunst, og UKS deler NBK/NK/FFF/SDS sin kritikk at den stillestående budsjettrammen for prosjektstøtteordningene de siste fem år i realitet innebærer en realnedgang på 25 %, mens antall søknader har økt med 42 % siden 2019. Dagens rammer samsvarer ikke med aktivitetsnivå og ambisjoner i feltet. UKS støtter Kulturrådets budsjettinnspill for å øke Norsk kulturfond med 501,6 mill., som innebærer en økning av 79 mill. til visuell kunst.

Tiltak:

- Vi støtter Kulturrådets og NBK/NK/FFF/SDS sitt budsjettinnspill og ber om at Norsk kulturfond styrkes med 79 mill. for å dekke det reelle behovet i det visuelle kunstfeltet (Kap. 320 Norsk kulturråd, post 55).
- Kulturrådet med Norsk Kulturfond foreslår en ny ordning for Kunstnerisk film. Vi støtter innspillet, så langt dette innstilles med friske midler. Det må ikke tappes fra andre ordninger for Visuell kunst som alt har en veldig liten del av fondet.

IV. Kunstnerassistentordningen

Kunstnerassistentordningen styrker både etablerte og nyetablerte kunstnere, og er svært verdifull for unge kunstnere i en sårbar etableringsfase. Den nyetablerte kunstneren får en verdifull og kunstnerisk relevant deltidsjobb, praktisk erfaring med hva det vil si å arbeide som kunstner, støtte og veiledning fra en mer etablert kollega, samt tilgang på deres kunstneriske og profesjonelle nettverk. Den etablerte kunstneren får på sin side tilført ekstra og kvalifisert arbeidskraft, frigjort tid til kunstnerisk arbeid, og dermed økt produksjon og inntektsgrunnlag.

Tilskuddet går til lønn m.m. til den nyetablerte kunstneren, og assistenten blir ansatt av den etablerte kunstneren. Ansettelse gir den nyetablerte kunstneren tilgang til en rekke sosiale ordninger og rettigheter, som krav til arbeidstid, arbeidsmiljø, rett på sykepenger, permisjon, og mer. Ordningen ble evaluert i 2022 av Telemarksforskning, som viste at det er

en svært vellykket ordning, og i 2023 lanserte UKS en håndbok for ordningen som veileder både søkere og tilskuddsmottakere i regler og rettigheter i arbeidslivet. I 2024 lanserte vi en engelsk oversettelse av håndboken og et helt nytt kapittel med et samisk perspektiv er under arbeid.

Tiltak:

Avsetningen bør økes fra 14 til 20 hjemler for å nærme seg behovet i feltet. Ordningen ble evaluert av Telemarksforskning i 2022, som viser at det er en svært vellykket ordning som sikrer profesjonalisering og sosiale rettigheter for kunstnere.

2. Styrking av kunstfeltet

I. Støtte til små og mellomstore visningssteder

De små og mellomstore visningsstedene og institusjonene leverer avgjørende bidrag til kunstlivet, særlig gjennom å utvikle og støtte unge talenter og kunstnere under etablering. Tilskuddene til de store institusjonene har økt betydelig gjennom mange år, mens de små og mellomstore visningsstedene har blitt hengende etter. Nye krav til publikumsaktivitet, formidling, egeninntjening og avtaleverk legger press på visningsstedene, som ofte ser seg nødt til å kutte i utstillingsbudsjettene og sende regningen videre til kunstnerne.

I tillegg får den uforholdsmessige lave justeringen av driftstilskuddene til mindre aktører i det visuelle feltet i statsbudsjettet for 2025 følgefeil i kommende år.

En styrking av institusjonene innenfor visuell kunst (kap. 320, post 75) er et treffsikkert tiltak for å styrke formidlingen, gi gode faglige rammer og skape arbeid og muligheter for unge kunstnere. Videre utgjør den mangelfulle justeringen av driftsstøtte et dilemma: de begrensede lønnsvilkårene hindrer oss i å rekruttere talenter med en mangfoldig bakgrunn.

Unge kunstnere får mye ut av de tildelte midlene, et sterkt lokalt kunstliv i Norge, gagner alle samtidig som vi trenger en styrkning av de mellomstore spydspissinstitusjonene som utvikler og profesjonaliserer

kunstnerne. Økonomisk forutsigbarhet i feltet styrker muligheten for demokratisk deltakelse og mangfold. En satsning på oss er en satsning på en levende fremtid.

De siste årene har tilskuddsøkningene vært moderate og ikke stått i forhold til den reelle kostnadsutviklingen i kunst- og kulturfeltet. I 2025 mottok UKS en økning på 3,1 %, mens økningen i 2026 var 2,5 %. Disse justeringene dekker i liten grad økte utgifter knyttet til lønn, husleie, administrasjon og kuratorisk arbeid. En økning til 5 925 000 kroner vil gi UKS et nødvendig økonomisk handlingsrom til å videreføre og styrke sitt arbeid på vegne av kunstnere i hele landet.

Tiltak:

UKS ber om en betydelig oppjustering av driftstilskuddene for de små og mellomstore visningsstedene i 2027. Vi ber om at UKS sitt driftstilskudd økes fra 5 125 000 kroner i 2026 til 5 925 000 kroner i 2027.

II. Arrangørstøtteordningen

UKS tok initiativ til ordningen for kunstnerdrevne visningssteder i Kulturrådet, som er et svært vellykket tiltak for å utvikle formidlingsarenaene for unge kunstnerne i Norge i dag: de selvorganiserte visningsrommene og prosjektene. Ordningen ble evaluert i rapporten: Kunstnardrivne visningsrom - Årestadar for ny kunst (Jorunn Veitberg, 2017).

Det selvorganiserte feltet preges av ønske om profesjonalitet og lav terskel, høy frekvens og kvalitet, bredt mangfold og stort mulighetsrom. Det er kort vei fra idé til gjennomføring, noe som gjør reell eksperimentering mulig. De aller fleste kunstnere utvikler, bygger og styrker sin praksis ved disse arenaene. På ulike nivå er selvorganisering i dag en uatskillelig del av kunstnernes praksiser og av samtidskunstfeltet som helhet. I tillegg bidrar de selvorganiserte arenaene til å profesjonalisere og å utvikle faglig sterke aktører utover kunstnere, som kan benytte sin kompetanse i videre arbeid i kunstfeltet.

Ordningen har utviklet seg videre til Arrangørstøtteordningen, som samler en rekke ulike visningssteder, festivaler og fellesverksteder i samme ordning. Slik ordningen har utviklet seg er tilskuddene så små at visningsstedene har vanskelig for å gjennomføre grunnleggende

institusjonelle oppgaver som honorering og formidling på en forsvarlig måte.

Avsetningen må økes for å støtte små, kunstnerdrevne visningssteder som er viktige for utstillingsfloraen i norsk kunstliv. Siden høsten 2024 har NBK publisert nye, veiledende honorarsatser knyttet til utstillingsoppdrag. Dette vil øke visningsstedenes økonomiske forpliktelser ytterligere. Derfor må avsetningen økes med 60 mill. i arrangørstøtte.

Kulturrådets budsjettinnspill skisserer en økning på 20 mill. i 2027. UKS mener dette kan inngå i en treårig opptrapping med mål om en total økning til 60 mill. i 2029, for å sikre reell rekruttering til ordningen.

Tiltak:

Avsetningen til arrangørstøtteordningen må økes med 20 mill. for 2027. Samtidig foreslår vi en treårig opptrapping med mål om en total økning av 60 mill. i 2029.

III. Regionale prosjektmidler visuell kunst – KiN

Dette er en søkbar ordning for kunstnere med avtale om utstillingsplass som administreres av Kunstsentrene i Norge (KiN) og behandles i fem regionale innstillingskomiteer av fagfeller. Om vi skal ha profesjonell kunst i det ganske land, og ikke bare i storbyene, trengs det en styrking av denne ordningen. KiN mottok søknader fra profesjonelle kunstnere med utstillingsavtaler på til sammen over 31 mill. i 2025. Vi støtter KiNs innspill om å styrke ordningen som bistår profesjonelle kunstnere i hele landet.

Tiltak:

Styrk regionale prosjektmidler visuell kunst med 15 mill., fra 5,1 til 20,1 mill. (Kap. 320, post 74)

IV. Internasjonal satsning

Norske kunstnere som vil satse internasjonalt møter langt mer etablere kulturer i Sentral-Europa og aktører som virker i sterke kunstmarkeder andre steder. For å sikre den videre utviklingen av norskbaserte

profesjonelle kunstneres markering, nettverksknytting og virke i utlandet er behovet stort for støtte til kunstnere som satser internasjonalt: Det er viktig å øke tilskuddene til Office of Contemporary Art Norway (OCA) og Norwegian Crafts (NC), for produksjonsstøtte, arbeidsopphold og faglig utvikling.

Tiltak:

Øk tilskuddene til Office of Contemporary Art Norway (OCA) og Norwegian Crafts (NC).

3. Kunst og samfunn

I. Klimahandling i kulturfeltet

Menneskeskapte klimaendringer er et vitenskapelig faktum, som berører alle yrkesgrupper, samfunnslag og livsformer. UKS anerkjenner at bidragene til det totale klimabildet er skjevfordelt på verdensbasis, og at de største forbrukerne av verdens ressurser også er de som må investere mest i omstilling. Norge er en av de største forbrukerne per innbygger i verden i dag, og har et internasjonalt ansvar i å gå foran i omstilling.

Klimakrisen berører kunstfeltet både gjennom den globale kunnskapsutvekslingen, økonomi- og klassespørsmål, så vel som den enkelte kunstners ansvar og muligheter stilt ovenfor større politiske prosesser. Klima- og bærekraftspørsmål har kommet på dagsorden på kunstfeltet og i kunstpolitikken, men vi ser et klart behov for etableringen av tiltak som støtter feltet i å utvikle standarder for et etisk og bærekraftig kunstliv. Derfor foreslår UKS en ny ordning:

Klimanavigatør – pilot for bærekrafts- og klimaarbeid

Vi må forbi simpel karbonkalkulering og henimot å se på de ubrukte mulighetene som finnes i underskogen av visningsrom i det ganske land. UKS foreslår derfor etablering av en ny ordning som satser både på kunstnere og de små/mellomstore visningsrommenes mulighet til å være foregangsarbeidere i en "klimautopisk retning". En aspirantordning med fokus på klima, økologi og bærekraft, der midlene gir mulighet for en

toårig stilling i 50 % for en kunstner hos en små/mellomstor kunstinstitusjon for å arbeide dedikert med bærekraftsmuligheter i et kunstnerperspektiv. En pilot for ordningen kan bestå av fem slike stillinger, etterfulgt av en evaluering.

Tiltak:

UKS foreslår å etablere en ny ordning som vil implementere klimahandling i den norske kulturpolitikken: Klimanavigatør for bærekrafts- og klimaarbeid. Skisse til ordningen legges ved.

II. Oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen

Kunst- og kulturlivet har stort potensial til å bidra i arbeidet mot et forsonet samfunn og UKS støtter Kulturrådets innspill om å sette av 57 mill. til å følge opp sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. UKS foreslår også å bevilge 2 mill. kroner i øremerket tilskudd til hvert av landets 18 kunstmuseer, til innkjøp av samtidskunst av samiske kunstnere og kunstnere av norske nasjonale minoriteter. Dette utgjør samlet 36 mill. kroner, foreslått bevilget over kap. 328, post 70. Tiltaket vil bidra til økt etterspørsel etter samtidskunst, styrke kunstnerøkonomien og sikre at offentlige samlinger utvikles i takt med samtidens kunstneriske praksiser. Vi viser ellers til behovet i områder som utvikling av infrastruktur og styrking av kulturutøvelse, ny kunnskapssatsing og en innkjøpsordning for samiskspråklig litteratur.

Tiltak:

- Vi støtter Kulturrådets innspill om å sette av 57 mill. til å følge opp sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.
- UKS foreslår å bevilge 2 mill. i tilskudd til hvert av alle landets 18 kunstmuseum, øremerket innkjøp av samtidskunst av samiske kunstnere og kunstnere av norske nasjonale minoriteter: til sammen 36 mill. som bevilges over Kap. 328, post 70.

III. Studieavgift for internasjonale studenter

I 2023 brøt Norge med prinsippet om gratis utdanning, da ble det innført krav om studieavgift fra studenter utenfor EU/EØS/Sveits.

Høyere kunstutdanning er internasjonale utdanningsløp hvor en mangfoldig og internasjonal studentgruppe bidrar til å øke kvaliteten på utdanningen i Norge. Kunsthøgskolene er små, men kostbare utdanninger, studieavgiftene har vist seg å bli urimelig høye og utestenger svært mange kvalifiserte kandidater. Deltakelse av internasjonale studenter i norske kunstutdanninger har vært avgjørende for å bygge opp kunstmiljøet i Norge, og bidrar til å åpne verden for kunst skapt i Norge. Utestengelsen av internasjonale studenter fører til lavere kvalitet på utdanningsløpet og på den unge scenen som tradisjonelt rekrutterer fra kunstutdanningene og etablerer seg i deres nærområde.

Det er allerede en høy økonomisk terskel for å studere i Norge: under dagens regler må studenter fra land utenfor EU/EØS/Sveits stille med et garantibeløp for livsopphold på 166 859 kroner for hvert år de studerer. Disse studentene kan heller ikke søke om lån og stipend, og i tillegg kommer et årlig visumgebyr på 5 400 kroner siden UDI kun utsteder visum på årlig basis, på tross av at studenter som regel følger flerårige studieprogrammer. Dette er allerede eksepsjonelt i en europeisk sammenheng, og kommer på toppen av levekostnadene som student i et av verdens dyreste land.

Tiltak:

- Prinsippet om gratis utdanning må gjeninnføres, og gjelde også for studenter fra land utenfor EU og EØS/Sveits.
- Der hvor innføringen av studieavgift begrenser kvaliteten i utdanningen, eller kommer i konflikt med mål om kulturelt mangfold og internasjonal utveksling, må det innføres stipender eller annen finansiering som sikrer at kvalifiserte søkere kan studere på lik linje med norske og europeiske studenter.

Ragnhild Aamås

Styreleder /Unge Kunstneres Samfund